

nationela intressen betraktas af hela folket, så att detta folk står bakom ordet, som talas och skrives för dessa intressens förverkligande. Den allmänanda, som till betraktarens glädje är för år nu visar sig vara i så stark tillväxt, äfven dess tillvaro sammanhänger derföre på det noggrannaste med, hvad Porthan verkade, och med den verksamhet, hans föredöme väckte till lif. Det Finska folket vill numera hafva ett föremål för sitt nationalmedvetande icke blott i språket, häfden och sången, utan äfven i sina lagar och institutioner, sin medborgerliga och politiska verksamhet – vill veta allt detta såsom sitt, såsom den Finska nationens.

10

Säga vi då, att Porthan verkat allt detta? Nej. Många förhållanden hafva medverkat, att frambringa det närvarande, och det är en frukt af generationers arbete, både före och efter Porthan. Men vi säga, att Porthan före och framom alla sina samtida fattades af denna »osynliga ande», den Finska folkanden, om hvilken ofvan talades, och att han främst och klarast fattade dess kraf, att komma till medvetande om sig såsom Finsk nationalanda.

Det är åt denne Porthan, minnesstoden skall resas af Finska folket. Den reses till ära åt mannens minne, till ära för, hvad han verkat; men hans verk var Finska folkets, och det är derföre, att dess egen ande i Porthans verk lefde och lefver, som detta folk skall skänka hans minne detta erkännande.

20

J. V. S.

25 INHEMSK LITTERATUR.

Litteraturblad n:o 9, september 1861

STORFURSTENDÖMETS FINLANDS GRUNDLAGAR JEMTE TILL DEM HÖRANDE STATSHANDLINGAR. H:FORS 1861.

30

Så är det så långt kommet, att ett försök att utreda, hvad i Finland är grundlag, i tryck framstår. Att sådant bort ske långt för detta, torde icke betviflas; att det kunnat ske i tryck, synes bevisas deraf, att de egentliga grundlagarne, 1772 års regeringsform och Säkerhetsakten af 1789, för femton år tillbaka kunde i Finsk öfversättning offentliggöras och för ett par år sedan äfven på Svenska språket tryckas. Dock det är icke mycket värdt att i detta hänseende tala om den tid, som varit. Det är glädjande, att den tid kommit, då behofvet att känna grundlagarne vaknat, och då detta behof blifvit tillfredsstäldt.

40

Herr professor J. Ph.Palmén har genom utgifvandet af denna samling af grundlagar och statshandlingar fyllt den stora i femtie år öppna luckan i den inhemska litteraturen.

Vi äro icke sinnade att mäkla angående, hvad i samlingen bort upptagas eller icke upptagas. Allt hvad till grundlag hörer synes vara klart, förutom Riksdagsordningen, i afseende å hvilken 1723 års författning af Förf. på särskilda ställen anföres. Genom regeringsformen 1772 är densamma aflyst, såsom alla grundlagsförfattningar mellan 1680 och sagde år. Icke heller är den genom något senare riksdagsbeslut insatt i sin förra kraft. Det må vara, att, såsom utgifvaren säger, den praktik, som vid riksdagen 1778–79 följdes och i riksdagsbeslutet §14 erkändes böra utgöra rättesnöre för kommande riksdagar, öfverensstämmer med det i sagde Riksdagsordning stadgade. Men hvad i den till efterföljd gäller, måste då enligt denna praxis afgöras. I samma beslut säges uttryckligen, att riksmötet blifvit styrdt

50

efter Regeringsformen, den jemkade Riddarhusordningen 1626 och Riksdagsordningen 1617 »uti alla de delar, hvarutinnan densamma genom Regeringsformen ej är ändrad.» Strängt taget borde alltså denna och praktiken 1778–79 läggas till grund. Den kan likväl icke fås reda på annorstädes, än i protokollerna. Troligt är också, att denna praxis icke alldeles orubbad blifvit följd vid senare riksdagar. Så är genom riksdagsbeslutet 1786 bestämdt, i hvilka ärenden tre ständs vota äro afgörande. Ordningen enligt praxis blir därför svår, att noga bestämma. Men icke synes detta vara skäl, att utan vidare taga ordningen af 1726 till rättesnöre. Förfarandet vid Borgå landtdag är utan tvifvel det för Finland mest bindande exempel. I vår tanke är intet ondt deri, om kommande landtständer känna sig i behof af en ny stadgad Landtdagsordning. Det finns hvarjehanda, som gör sådant önskligt; främst står Sekreta-utskottets sammansättning. Detta har äfven blifvit det, för hvilket statsverkets tillstånd uppvisats, ehuru Regeringsformen § 50 talade blott om Riksens Ständers utskott. Men som man icke kan lära sig simma, förrän man går i vattnet, så fordras redan en ordning, för att fatta beslut om ordningen. Och denna ordning till en början kan icke gerna yrkas skola vara någon annan, än den häfdvunna från 1778–79.

På anfördt ställe i § 3 af Riksdagsbeslutet 1786 säges, att tre ständs pluralitet utgör »Riksens Ständers röst», utom i privilegii- och bevillningsmål, »derom särskildt i samma lag stadgas», i 1772 års Regeringsform nemligen. Man finner också i § 52 af Regeringsformen sagdt, att för nya privilegier erfordras »alla fyra Riksens Ständers» samtycke. Men om förfarandet i bevillningsärenden finner man derstädes ingenting annat stadgadt, än det allmänna, att inga nya gärder m. m. få påläggas, utan »Riksens Ständers vetskap, fria vilja och samtycke.» Man kan dock visserligen häraf sluta, att intet stånd kan utan dess eget fria åtagande påläggas någon gärd, att således en allmän inkomstskatt t. ex. icke kan komma till stånd utan alla fyra Riksständens beslut.

Hvad de bilagda Statshandlingarne angår, kunna vi för vår del icke finna någon vara öfverflödigtvis i boken inkommen. Endast det synes oss icke för den större läsande allmänheten tjenligt, att Utgifvaren anfördt grundlagar och statshandlingar om hvartannat i kronologisk ordning. Det hade i vår tanke varit bättre att indela det hela t. ex. i grundlagar, grundlagarne bekräftande och grundlagarne förklarande statshandlingar. Inom hvarje afdelning hade den kronologiska ordningen kunnat följas. Också hade i noter vid de grundlagsbestämningar, som undergått senare förklaringar, läsaren kunnat hänvisas till dessa. Genom det tillagda registret äro likväl olägenheterna i den kronologiska uppställningen till betydlig del aflägsnade. Men t. ex. under ordet »Grundlagar» är Riksdagsordningen icke alls omnämnd. Under »Riksdagsordning» hänvises dock till den af år 1617 sid. 31–34 och dess återupplifvande såsom grundlag sid. 57, medan till öfriga grundlagars stadfästelser hänvisats under detta ord.

Med rätta har utgifvaren anfördt Nådiga Kungörelsen »angående Regerings-Conseillens förändrade benämning till Kejs. Senat» såsom ett grundlagarne bekräftande och stadfästade dokument; och i den af bokens sakkunniga anmälare i H:fors Tidningar yttrade åsigt, att detta dokument bort uteslutas, kunna vi icke instämma. Det förstås väl af sig sjelf, att redan Kejsar Alexander I:s afgifna thronförsäkran är för alla efterträdare på thronen bindande. Ty hvarje af en monark afgifven statshandling, hvarje undertecknande af en traktat o. s. v., har betydelsen att gälla icke för regenten personligen, utan för regeringen, således

för hvarje efterföljande monark. Men likväl förtjenar väl hvarje den afgifna förbindelsen bekräftande dokument att förtecknas. Sålunda har ingressen till här ifrågavarande dokument samma värde som Kejsar Nicolai och vår nu regerande Kejsares thronförsäkningar. Orden i sagde dokument: *»och tillika, för evärdliga tider befästa den försäkran de af Oss emottagit, angående bibehållandet af deras särskilda författning under Wår och Wåra Efterträdares Spira»* hafva sin stora, ovärderliga vikt såsom en uttrycklig förklaring deröfver, att Monarken erkänner anförda betydelse i den af honom afgifna thronförsäkran.

På ofvan anförda skäl hade det ingalunda varit ur vägen, om Utgifvaren skulle upptagit äfven andra landets grundlagsenliga statsform bekräftande dokumenter efter 1808. Isynnerhet saknas Manifestet angående Wiborgs läns förening med det öfriga Finland, på hvilket denna landsdels delaktighet i våra grundlagars skydd grundar sig. 10

En korrt affattad lärobok i Finlands statsrätt vore ännu påkallad. Det skall nemligen alltid blifva den mindre läsförarne svårt, att ur alla dessa skilda dokumenter hemta en redig öfversigt af, hvad som i hvarje punkt för närvarande utgör det grundlagliga förhållandet. En sådan lärobok för hvar man, tydligt och korrt affattad, skulle göra det hvarje medborgare äfven bland allmogen möjligt, att vinna insigt i denna viktiga del af medborgerligt vetande. När t. ex. en man ur allmogen i Regeringsformen läser alla dessa stadganden om de forna Svenska kollegiernas inrättning, om Riksens Råd m. m., måste han stanna i största tvekan angående deras närvarande betydelse. Så äfven i flere andra fall. I en lärobok, som dock äfven skulle upptaga det gällande i dokumenternas egna ord, skulle alla sådane oegentligheter bortfalla. 20

MUIDEN MAIDEN MARJOJA. I. KERTOELMIA NEPOMUKILTA. SUOMENOS. HELSINGISSÄ 1861. 30

Det lilla häftet saknar förord. Men af innehållet kan man finna, att det är det första i en börjad samling af små berättelser och noveller, öfversättningar från fremmande språk. Häftet innehåller fyra sådane alla af »Nepomuk», hvilken pseudonym tillhör Svenska romanförfattaren Kellman-Göranon, äfven känd genom ett häfte dikter.

Tyvärre kunna vi ingenting säga om innehållet, köpare till underrättelse. Det fordras mycken ledig tid, för att hinna taga kännedom om litteratur af denna art. En flygtig blick mellan bladen visar, att de åtminstone icke alla passa för alltför unga läsare. På något högre konstvärde torde de icke göra anspråk. Det vore dock önskligt, att den unga Finska litteraturen icke skulle tillegna sig andra produkter, än sådane, som framstå bland mängden. Också vore det, som vi ofta erinrat, välberäknadt att öfversätta från andra språk, än Svenskan, och skrifter, som ännu icke hunnit blifva till Svenskan öfversatta. 40

ANVISNING TILL VATTENKURENS UTÖFNING EFTER J. H. RAUSSE. H:FORS 1861. 50

Denna bok är genom sitt företal och den densamma föregående polemiken i tidningarne en åt den hittills gällande vetenskapliga medicinen utkastad handske.

Vattenkurens ifrigaste anhängare hafva pretensionen, att denna läkemotod kan läras utan alla de naturvetenskapliga och medicinska

studier, hvilka hittills ansetts vara för läkaren outhärliga, och därför äfven bör få fritt utöfvas af hvem helst, som vill det. Något nytt och i verlden ohördt innebär denna pretension icke. I England t. ex. och i Förenta Staterna får hvem som helst praktisera i medicinen, bäst han behagar. Det anses tillhöra den personliga friheten, att hvar man får öfverlemna sitt lif och sin helse i den examinerade läkarens eller i qvacksalvarens händer, efter behag.

Man kan finna detta vara väl. För vår del se vi icke deri någon lycka. Ty erfarenheten visar, att med denna frihet vinningslystnaden, charlataneri och bedrägeri florerat. Vi skulle tro, att de flesta universalmedicinier och undergörande tinkturer hafva Engelska skyltar. Likväl, emedan qvacksalvaren inför lag ansvarar, om hans medicin bevises vara antingen i alla händelser eller genom quantiteten af doserna för helsan skadlig, har faran af denna frihet någon gräns.

En annan omständighet, som i sagde länder gör faran mindre, är, att der tidningar i mängd finnas och allmänt läsas. Derigenom bringas både det goda och onda till allmänhetens kännedom, och bedragaren afslöjas snart. Mängden af täflande undergörare har också verkat, att folket icke så lätt hänryckes af en ny sådans uppträdande. Likväl ser man tidt och ofta någon ny medicin vinna allmänt insteg. Härtill fordras dock numera ett stort kapital i entreprenörens hand. Han måste vara beredd att utgifva tusental pund för attester och för dessas och annonsers oafslätliga kungörande i tidningarne, förrän afsättningen ens begynner. Och han får i lång tid aflöna nitiska agenter, förrän ens deras underhåll af försäljningen betäcker. Men har han kapital nog, är han nästan säker att lyckas. Sådana spekulationer äro Revalenta Arabica och Morrisons piller.

I ett land deremot, som vårt, der en stor om dessa affärer okunnig allmänhet så lätt kan bedragas, der är det säkert välbetänkt, att läkekonstens utöfning är underkastad någon kontroll.

Vi behöfva icke försäkra, att vi icke anse vattenkuren för en sådan spekulation, ehuru vi visst veta, att äfven den på spekulation bedrifvits af personer, som i den funnit en jmförelsevis lätt och gifvande födkrok. Men den har redan tillräckligt bevisat sin goda vetenskapliga grund, och äfven ganska allmänt blifvit af studerade läkare upptagen och utöfvad. Ingen kan väl t. ex. bevisa, att det är för helsan mera välgörande, att komma till svettning genom ett varmt, än genom ett kallt bad. Men det senare är utan tvifvel lättare åstadkommet. Att ett värmande omslag med kallt vatten deremot kan hafva fördelar framför det förut brukliga med varmt vatten, är väl möjligt, ehuru hela läran om »reaktionens» företräden synes vara nog osäker.

Än mindre kan väl den ärade man, som lärer vara medutgifvare af boken och här i landet främst uppträdt såsom den af medicinska studier oberoende vattenläkekonstens målsman, anse, att vi skulle förblanda hans entusiastiska och uppoffrande nitälskan med qvacksalvarspekulationerna. Men för vår del kunna vi icke finna någon reson deri, att så länge all annan utöfning af medicinen är kontrollerad, vattenläkarens ensame skulle tillåtas öfva sin konst och experimentera med medmänniskors helse och lif utan att hafva aflagt något det minsta prof på nödig insigt. Det kan väl icke skada en vattenläkare att besitta samma vetande som en vanlig medicine-doktor. Till dennes vetande hör numera äfven vattenläkekonsten. En blifvande vattenläkare må äfven befrias från kunskapsprof i farmaci och vanlig praktisk medicin, äfvensom i medicinsk lagfarenhet, om han nemligen icke kommer att anställas i statens tjenst. Men kunskap i anatomi, fysiologi, patologisk

anatom och fysiologi och sjukdomsläran bör väl äfven han besitta. Man finner också, att i närvarande skrift »efter Rausse» finnes en tillstymmelse, ehuru ganska rå, till ådagaläggande af vetande häri. Likaså kan man väl fordra, att en vattenläkare lärt sig sitt yrke under någon erfarens ledning t. ex. på en hydriatisk klinik; såsom man af den vanliga läkaren fordrar praktisk öfning, förrän honom anförtros utöfning af konsten på egen hand. Utgifvarens förmenande, att qvacksalveri med vatten skulle vara mera tillåtet, än qvacksalveri med andra medikamenter, är klarligen ett misstag. De vilja väl icke påstå, att icke en okunnig människa kan slå ihjäl nästan med vatten lika grundligt som med arsenik. Att begagna vatten af $+3^{\circ}$ temperatur kan väl för tillfället vara lika godt, som att nyttja det vid $+15^{\circ}$ à $+18^{\circ}$. En kortare tids bruk af det kallare vattnet kan ersätta en längre tids af det varmare. Och Rausse's föreskrifter kunna väl icke ens bland vattenläkare blifva ett orubbligt bibelord. Några graders temperaturskilnad hos vattnet, eller 10 à 20 minuters skilnad i dess begagnande kan, isynnerhet hos en svag sjuk, skilja lifvet från döden. Men att lemna afgörandet häröfver i hvilkens hand som helst, torde väl ingen patient anse för rådligt. Och samhället kan icke heller anse detta för rådligare, än det fria handhafvandet af arsenik och blåsyra.

Utgifvarena kunna visst anse sin bok innehålla det nödvändiga måttet af vetande för en vattenläkare; och det är visst icke mycket. Må man t. ex. se till, hvad der kallas »Ögats fysiologi», och den derefter följande beskrifningen på kuren mot »Ögon inflammation.» Det är allt så knapphändigt det vara kan. Särskildt må anmärkas, att här, såsom nästan öfverallt i boken, den s. k. »fysiologin» är ett öfverflödsverk. Ty i sjukdom och kur blir om den alls icke fråga. Att den finnes der, har derföre skenet af tom ostentation. Men huru ringa än det vetande är, som denna bok erbjuder, finnas många läroböcker i vattenläkekonsten, som äro än knapphändigare. Och det kan tagas för afgjort, att hela konsten ännu skall tabellariskt framställas på 1/4 ark. När nu hvar man, som kan läsa innantill och hjälpligen förstår sitt modersmål, kan blifva läkare genom att läsa en sådan broschyr eller tabell, så blir det sannerligen icke ondt om dem, som bota kroppen. Kan det nu sägas om den vetenskapligt bildade läkaren, att han är en blind, som med sin käpp hugger omkring sig, och som träffar antingen döden eller patienten, alltefter som slaget har lycka med sig, hvad skall man icke då säga om en vattenläkare, som hemtat allt sitt vetande ur en sådan der vattenkursbok!

Utgifvarene skola säga oss: boken är ämnad för alla slags läsare, och hvar och en skall blifva sin egen vattenläkare. Må hvar och en experimentera med sig sjelf, bäst han behagar och tror sig kunna ansvara för. Men ingen samvetsgrann och af egenkärlek oförblindad hufvader vill väl taga på sitt samvete att vid någon allvarsammare sjukdom sjelf efter någon läkarebok experimentera med de sina, om han blott kan rådfråga en läkare. Läkaren är af samhällsordningen dertill bemyndigad, att taga på sitt samvete andras lif eller död. Vi förstå icke, huru någon klok människa kan vilja sätta sig i hans ställe och öfvertaga detta ansvar, desto större, ju okunnigare en sådan djerf person är.

Härmed förneka vi icke nyttan af en lärobok om vattnets användande för den större allmänheten. Men den närvarande är för ändamålet högst olämplig. När man fordrar, att en i medicinen okunnig först skall hafva reda på alla de uppräknade sjukdomarne, förrän han begagnar läkemedlet, så begär man icke blott af »hyddans» invånare, hvad han aldrig kan komma till. I vår tanke borde en sådan för den stora

allmänheten bestämd bok upptaga t. ex. symptomerna vid de vanligaste inflammatoriska febrar och sättet för vattnets begagnande i desamma. Tyvärr kan dock en okunnig icke ens skilja en inflammation i hjernan eller dess hinnor från en svårare af yrsel åtföljd lunginflammation. Boken ger nu icke alls någon handledning för åtskiljande af dessa sjukdomar. Man får t. ex. om lunginflammation veta, att den är »katarrhalisk eller croupös», att den vid oriktig behandling medför döden »genom osund varbildning» o. s. v. eller genom »akut vattensamling i lung- och luftblåsorna»; men att deremot vid »tidig och behörig behandling med vatten – äro dylika följder alls icke att befara.»

10 Men om symptomerna säges ingenting. Man har väl förut fått veta, att inflammationer äro af »eretisk» eller af »synokal» karakter. Men hvad har detta att betyda och genom hvilka symptom skiljas båda? Jo på ett tredje ställe i boken får man veta, att vissa symptom vid den förra äro »måttliga», vid den senare »häftiga». Och behandlingen sedan? »Den väsendtliga behandlingen härvid är lokalt och allmänligt kylande samt afledande, för att främst lindra inflammation och hafva febern; hvarefter man i rättan tid(!) öfvergår till reagerande medel» o. s. v. Samma kur skall med liten variation följas vid svårare fall

20 inflammation i »lungsäcken». Vi lemna derhän, att läkare, numera allmänt synes det, nyttja blott värmande omslag, d. ä. såkalladt reagerande medel. Men vi fråga: hvilken människa kan väl ur denna bok lära sig, huru en sådan sjukdom skall behandlas? Huru afgöra mellan måttliga och häftiga symptom? Hvar finnes »rodnaden» vid lunginflammation? Af boken lär man, att den skall sitta i »det inflammerade organet» (sid. 46 ett fjerde ställe). Således i lungan! När är »rättan tid»? Läsaren behagade efterse sid. 52–54 i läran om kuren vid synokala inflammationer i allmänhet. Han skall der finna så osäkra regler och för den större läsande allmänheten så litet begripliga

30 föreskrifter, att de just icke kunna vara sämre uppställda.

Vi hafva varit utförliga nog, emedan vi velat gifva skäl för vårt totalomdöme, att boken kan åstadkomma mycket ondt, om i medicinen okunnigt och oerfaret folk ger sig att med dess ledning behandla farligare sjukdomar.

Ännu må anmärkas, att vattenläkaren här kallas »Naturläkare», emedan sådant är charlataneri. Eller hvarföre skulle den, som använder våta omslag, vara mera naturläkare, än den som begagnar fläderthé. Derföre, att vattnet begagnas sådant, det tages ur ån? Men värmande blir det genom att upptagas i filter, genom patientens inpackande

40 o. s. v. – d. ä. genom konst. Inpackningen är en högst onaturlig åtgärd, hvaremot hvarje djur skulle spjerna af yttersta krafter. Äfven till flädertheet tages vatten, blommor, bränsle och eld af naturen. Vi hafva förut påpekat den s. k. fysiologiska utrustningens gagnlöshet. Vi tro visst, att Utgifvarene utan att reflektera deröfver följt sitt mönster Rausse. Kanske han likaså någon annan. Men för hvarje opartisk betraktare är det en tom ostentation, att ur första bästa patologiska handbok afskrifva några uppgifter, som med framställningen i öfrigt ingenting hafva att skaffa.

50

SYSTEMATISKA ÖFNINGAR I HUFVUDRÄKNING O. S. V. AF L. L. LAURÉN. KUOPIO 1861.

Denna handledning i hufvudräkningen följer en nyare metod, som börjar med en s. k. »mätning» af de enkla talen från 1 till 10. T. ex. 5

mättes med $1 + 1 + 1 + 1 + 1$, med $2 + 2 + 1$, med $3 + 2$, med $4 + 1$, men äfven med $2 \times 2 + 1$, med $3 \times 1 + 2$ o. s. v. med $5 - 1 - 1 - 1 - 1 = 1$, $5 - 2 - 2 = 1$ o. s. v., med $5 : 2 = 2$ rest 1, $5 : 3 = 1$ rest 2 o. s. v. Härtill fogas indelning i bråk t. ex. $1/5$ af 5 + $3/4$ af 4 o. s. v. – Sedan hvarjehanda praktiska – men man kan väl säga äfven opraktiska – frågor. T. ex. huru många ägg köpas för 5 kopek, då femtedelen af 5 ägg kostar 1 kopek?

Vi rekomendera boken högligen till skollärares uppmärksamhet, isynnerhet som hufvudräkningen tyvärr är ytterst försummad i landets skolor. Något öfverflödigt synes det vara, att Förf. genomgår mätningen för alla de skilda talen till punkt och pricka, således för talet 5 fyra mätningar, för 8 sju o. s. v. Några prof t. ex. för 1, 2, 5, 8 skulle väl varit tillräckliga till ledning för hvarje lagom förständig lärare. De praktiska frågorna deremot kunna vara goda nog att i större antal hafva till hands. Volymen och priset (2 mark) äro dock i alla fall icke omåttliga.

10

PRAKTISK ANVISNING ATT LÄRA SIG ENKLA BOKFÖRINGEN AF AUG. LILIUS. ÅBO 1861.

20

Denna enkla bokföring handhafves i fyra böcker: »Inventariibok», Memorial» (eller Journal), »Kassabok» och »Hufvudbok»; hvartill kommer en anvisning till balansextrakt för hvarje månad. Nödiga regler och Schemata för bokföringen gifva en fullständig och klar anvisning härtill. Dessutom läres ur skriften, huru vexlar, räkningar, fakturor m. m. utfärdas och behandlas, huru kalkulation af en varas pris bör ske o. s. v. Slutligen lemnas anvisning till korrespondens i rätt goda föreskrifter och några modeller till bref. Det är väl troligt, att de, som lära handel, öfverallt kunna praktiskt inhemta det här framställda, men mången nyttig påminnelse har Förf. äfven för dem. För handt-
verkare bör boken blifva än nyttigare, emedan de oftast icke haft
tillfälle se något exempel på ordentlig bokföring. Och den är likväl
äfven för dem ett nödvändigt vilkor, om de med någon säkerhet skola
kunna vänta ekonomisk förkofran. Mot en affärsman, som samlar
förmögenhet utan att föra bok, gå tie under, emedan de ingen bok föra
och aldrig hafva reda på sitt affärsbestånd. Måtte de blad, som hafva
större spridning, än vårt, lägga detta vederbörande på sinnet, upp-
manande dem att köpa denna »Praktiska Anvisning» för 1 mark 20
penni, försäkrande dem, att de i sitt lif aldrig skola göra någon
förmonligare handel – om de bött följa anvisningen.

30

40

LATINSK LÄSEBOK JEMTE ORDTOLKNING AF JOHAN ALBERT SÖDERHOLM. I, II & III. HELSINGFORS 1860–61.

Ett af de många försöken att genom handledning till praktiska öfningar lätta tillträdet till Latinska språkkunskapen.

Första häftet har en i ögonen fallande förtjenst genom sin korrthet. Det innefattar öfningsexempel till Formläran. Exemplen äro icke alltid väl valda. Kanske äro de också icke öfverallt tillräckliga, t. ex. för tredje deklination. Likaså är det ett fel, att t. ex. för 1:a konjugation använda samma ord, som utgör paradigm, till ytterligare öfningsexempel, emedan lärjungen just skall öfvas att böja andra ord efter det redan inlärdas paradigm. Men detta har icke så mycket att betyda. Ett i vår tanke svårare fel är det, att ordtolkningen icke finnes under texten.

50

Öfningsexempel skola vara, hvad namnet uttrycker. Lärjungen skall på dem öfva sig med uppslagen bok och under lärarens ledning. De skola aldrig läsas som en explikationslexa. Ty intet är mera förväntadt, än att fylla lärjungens minne med ett antal osammanhängande satser, genom sitt innehåll oftast värdelösa. Oftare förekommande ord må deremot efter lägenhet memoreras. Exemplens otillräcklighet beror här isynnerhet deraf, att öfningar från Svenska till Latin saknas.

Men om också 1:a häftet må med nytta kunna begagnas, måste vi anse det Andra vara förfeladt. Det innehåller »Läseöfningar till Syntaxen». Exemplen äro nu ordnade efter den moderna satsläran's alla distinktioner och subdistinktioner. Dessa höra icke nybörjaren till. Och huru origtigt är det icke, att genomgå alla specialreglor för bruket af kasus, »Rektions-objektiver» och »Adverbial-objektiver», för bruket af gerundium och supinum m. m., förrän exempel anföres på en enda underordnad sats! Så sker det, att först, sedan all denna mängd af regler är absolverad på 50 sidor, på den 56:te blir fråga om en relativ sats. Oss synes det så klart, som något vara kan, att öfning i den sammansatta satsbildningen, nemligen i dennas förnämsta former, bör följa näst efter öfningen i enkla satsers bildande med tillhörande objekt och det enklaste bruket af kasus obliqui öfverhufvud. För de många rektionerna, kasus för ort och tid o. s. v. behöfvas ens inga särskilda öfningsexempel. Det är nog, att vid regelns läsning några sådana af läraren muntligen uppgifvas. Dessas mängd gör vanligen latinläsningen till en leda för gossen, förrän han hinner till den första sammanhängande berättelsen.

Då Förf. låter exemplen till de särskilda reglorna efterföljas af »Blandade Öfningsexempel», kunde det kanske gå an, att med förbigående af de förra begagna blott de senare.

Tredje häftet innehåller en Ordbok till exemplen för Syntaxen i 2:a häftet. I den äro förekommande namn särskildt upptagna och historiskt förklarade. Det är just icke väl, att en sådan mängd namn i öfningsexemplen influtit, emedan sålunda öfningen i igenkännandet af genus och i deklination blir mindre, än om deras plats skulle intagits af appellativa. I den egentliga ordboken hänvisas vid ord, som hafva flera betydelser, till texten; och detta är en god hjälpreda.

Förf. har på sin bok nedlagt mycket arbete. Att vi icke funnit den i alla delar tillfredsställande, skall icke hindra för saken intresserade lärare att underkasta dess användbarhet en närmare pröfning. Tills försök härmed blifvit gjorda, är hvarje bedömande osäkert.

J. V. S.

26 REVY.

Litteraturblad n:o 9, september 1861

Herrar Lillja i Åbo Underrättelser och A. Schauman i H:fors Tidningar hafva, sedan detta blads senaste nummer utkom, dels genom direkta falska föregifvanden dels genom undanhållandet för sagde blads läsare af, hvad som tjenar att vederlägga deras påståenden, fortfarit i sina systematiska bemödanden att göra vår heder misstänkt.

De hafva fördelen af, att för hvarje rättelse, vi i ett nummer af detta blad inför dess ringa läsarekrets offentliggöra, i veckotal i tusental exemplar sprida sina förnyade beskyllningar – och de begagna den.